

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

CXLV. Notitia iudicati pro Ermengaudo Episcopo Vrgellensi adversus
Durandum Abbatem sanctae Caeciliae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

CXLV.

Notitia iudicati pro Ermengaudis Episcopo
Vrgellensi adversus Durandum Ab-
batem sancte Cecilie.

An. 1024.
Ex chartu-
lario Eccle-
siae Vrgel-
lensis.

Domino nostro perpetim regnante Iesu Christo, anno siquidem ejus sanctissimæ trabeacionis post millesimum *xxi v.* serenissimi quoque Roberti Francorum Regis *xxix.* ob determinationem ecclesiasticarum sedis Orgellensis caularum adfuit Dominus Ermengaudus præclarissimus Marchio Comes, filius qui fuit Ermengaudi divæ memoriæ Comitissæ, cum Berengario Comite filio Raimundi patris sui, & cum Ermesinde Comitissa & optimatibus eorum, Bremundo Vicecomite Aulonenfium, & Mirono de Pontibus, & Mirono Ostolenfium, Botrello Taravallensium, Guillelmo Lavancensium, Miro Fabricatensium, Guillelmo Medianensium, Majore Tolonenfium, Guitardo Pinellensium, Ifarno de capite Aiz, Mirono Celfonenfium, Ricardo Cleranenfium, Guadallo, Domnucio, & Bernardo Archilevitis sanctæ prædictæ sedis, necnon & Raimundo Archidiacono cum Fulcone Clerico sedis Barchinonenfium, & Raimundo Geriberto, residente multitudine ceteram equitum quam & aliorum hominum in castro scilicet Pontibus in comitatu Orgellitano. Quorum siquidem audentiam adiens religiosissimus Ermengaudus Orgellitanus Episcopus per Seniofredum Presbyterum sacrificinarium suæ Ecclesiæ prædictæ atque assertorem suum scriptis legalibus institutum in Ecclesia beati Petri Apostoli petivit Durandum quendam Abbatem sanctæ Cecilie cœnobij Elinlitenfium eo quod injuste tenebat per jus suæ Ecclesiæ ipsam Ecclesiam de Curticita cum ipsa parrochia & ipsas decimas & primitias de Castellono. Ad quod præfatus Abbas respondit: Hoc quod ad me requiritur, justè debet esse mei monasterij, quoniam hanc Ecclesiam de Curticita cum omnibus pertinentiis ejus per centum annos transactos & amplius possessam habet mea Ecclesia. Insuper & divæ memoriæ Botrellus Comes fecit illi ex jamdicta Ecclesia & pertinentiis ejus scripturam donationis, & Ermengaudus filius ejus similiter fecit illi donationis scripturam ex silvis & terris eremis unde exeunt decimæ & primitiæ de Castellono que requiruntur à me. Unde per ordinationem Boni filij Marchi iudicis constituti à prædicto Comite Ermengaudis in jamdicto comitatu requisiti sunt testes. Postmodum allatæ sunt ab utrisque partibus auctoritates scripturarum. Inventa est tamen à parte petentis scriptio dotalis tituli quam fecerunt prædictæ Ecclesiæ Orgellitane vir venerabilis Sisebutus inde Episcopus & Sunifredus Comes dedicationis hujus Ecclesiæ per jussionem Domni Ludovici Imperatoris Augusti Romanum ac præsertim totius Europæ gubernans impetium ex omni episcopatu Orgellensium atque Cerdanensium & Bergitanensium sive Paleariensium atque Ripetuncensium, cum omnibus parrochiis atque Ecclesiis & prædiis sive cellulis, terris, atque vineis, vel mansionibus in supradictis comitatibus vel locis supranotatæ sedis pertinenti-

bus, in qua inter alia prædictam Ecclesiam de Curticita in jure sedis prædictæ confirmaverunt dicentes: Deinde tradimus & condonamus ipsas parrochias de Caput Aizo, Organiano, vel Favaro, atque Caput Aizo, sive Nargone, & Cujulare, cum Mantatione vel Saliente, seu Archas atque Lazovez, vel Curtizda. Et in qua inter alia ipsa Ecclesia de Palerolibus, per cujus terminos prædictus Episcopus requirebat supradictas decimas & primitias de Castellono, ita resonat: Deinde condonamus & tradimus Napinerios sive Ollam fraßam atque ipsam parrochiam de Toff, vel monte Danino, sive ipso plano, cum villa nova atque Assova, vel Aaralle, sive Castellono, vel villa Mediana, sive casa Munniz, & sancta cruce, cum statione vel Palerolos. Et in qua inter alia hoc scriptum est. Istarum parrochiarum Orgellensium pægiu cum omnibus Ecclesiis que ibi constructæ sunt vel deinceps constructæ fuerint, & cum omnibus villulis atque villarunculis earum, & cum decimis & primitiis tam de planis quam de montanis sive in convallibus seu de aprisionibus vel rupuris, totum & ad integrum sitradimus atque condonamus huic matri Ecclesiæ sanctæ Mariæ sedis Orgellensis in perpetuum habituras. Deinde ostensum est præceptum Domni Hludoici Imperatoris prædicti, regij nominis annotatione firmatum, & decentissimè regio sigillo signatum, per quod in manu prædicti Sisebuti confirmavit idem Augustus in jure episcopalis Ecclesiæ sæpeditæ omnem episcopatum supradictum, inter alia ita dicens: Præcipimus atque jubemus ut nullus Comes aut iudex publicus vel quislibet ex judicaria potestate Presbyteros aut omnia que ad Orgellitanum Episcopum pertinere noscuntur, suis usibus usurpare vel decimas ab eis seu quaslibet alias functiones exigere aut distrahere ullatenus presumat. Neque parrochias temporibus Domini ac genitoris nostri ac nostro à se suisque decessoribus habitas, id est, Orgellitana, Bergitanam, Cerdanienfem, Palerianfem, Anabenfem, Cardetanam, Terbienfem, Gestabienfem, & Ripacorcenfem, eorumque Presbyterorum nullus quislibet arripere aut in suos usus retorquere vel à jure Orgellitane Ecclesiæ abstrahere aut distrahere presumat. Sed liceat supradicto Episcopo suisque successoribus sub canonica institutione vivere & suos Presbyteros atque Clericos disponere & decimas ab eis suæ Ecclesiæ debitas absque cujuslibet contradictione aut usurpatione vel minoratione recipere atque quieto ordine in Dei nostrisque servitio incessabiliter permanere. Et item ostensum est alterum præceptum regio more signatum atque firmatum, per quod in manu Possedonij Episcopi iudicatus Hludoicus Augustus iterum confirmavit omnem supradictum episcopatum in jure præfate Ecclesiæ Orgellitane. Dehinc allatum est tertium præceptum præstantissimi Karoli filij Hludoici prædicti, cujus munimine idem Rex Orgellitane Ecclesiæ supradicta omnia in manu Vuisadi prisçi Præfulis confirmavit. Postmodum perlecta sunt apostolicorum Pontificum Romana privilegia, scilicet Agapiti & Silvestri & Benedicti, que temporibus Episcoporum sedis Orgellensium Vuisadi moderni & Sallani & supradicti Ermengaudi facta fuerunt, per quo-

rum inviolabilem institutionem & indissolubilem ab eis editam contra desertores sanctæ Ecclesiæ anathematis condemnationem omnia sunt supradicta in jure prænotata sedis confirmata atque stabilita. Deinde monstrata atque lecta sunt instrumenta præscripta auctoritatum sanctæ Cæcilie archiepiscopi præfati. Tunc ad rejectionem scripturæ donationis quam Borrellus Comes ibi fecit, à parte Episcopi ostensæ sunt variaz auctoritates scripturarum quas Vniuersus modernus pontifex manu propria corroboravit. Et quia falso ordine finctum fuit nomen prædicti Vniuersi in scriptura suprà notata donationis quæ dicebatur facta fuisse à Comite, dissimilis mansit ipsa annotatio nominis Pontificis ceteris annotationibus nominis Pontificis veridicarum scripturarum, & quia dubia erat, insuper & de rebus episcopalis Ecclesiæ conscripta, & non Comitum, invalida esse debere adjudicata est. Nam & scriptura donationis quam Ermengaudus Comes filius Borrelli fecit prædicto cænobio invalida adjudicata est in eo loco ubi resonant decimæ & primitiæ de Castellano. In ceteris autem omnibus locis stabilis & conlaudata est. Supradictis quoque causis à iudice examinatis, talem dedit sententiam legis. Iuste debent reverti omnes res quas Episcopus requirit, unde modò audientia est, in jus atque dominium sanctæ Mariæ Orgellitanæ sedis & illic perpetualiter firmari: quoniam lex quæ continetur libro Gorico v. titulo 1. cap. 1. dicit: *De donationibus Ecclesiis datis. Si famulorum meritis iuste compellimur compensare debita lucra mercedis, quanto jam copiosius pro remediis animarum diuinis cultibus & terrena debemus impendere & impensa legum soliditate seruare. Quapropter quacunque res sanctis Dei basilicis aut per Principum aut per quorumlibet fidelium donationes collata reperiantur totivè aut potentialiter, pro certo censemus ut in earum jure inreuoçabili modo legum aternitate firmetur.* Nam ex Capitularibus gloriosissimorum Imperatorum ita statutum est de privilegiis Episcoporum. *Quacunque à singulis Regibus circa sacras Ecclesias sunt constituta, vel singuli quique antistites pro singulis Ecclesiis impetrarunt, quia pena sacrilegij viget, solida aternitate seruentur. Clerici autem non secularibus iudiciis, sed episcopali audientia reseruentur. Fas enim non est ut diuini subdantur arbitrio seculari.* Et in Concilio Autreliano sic ita constitutum est: *Vi basilica in cuius territorio sunt, in eius Episcopi maneant potestate. Omnes autem basilicae quæ per diversa constructæ sunt, vel cotidie construuntur, placent secundum priorum canonum regulam ut in eius Episcopi in cuius territorio posita sunt potestate consistant.* His itaque omnibus gestis, Ermengaudus Comes prædictus, in cuius audientia hoc actum est, supplex atque deuotus accedens ad venerabile prædictæ sedis altare, iussit ante se legere testamenta avi sui Borrelli & patris sui Ermengaudi Comitum, unde iudicia infra metam temporum legaliter sunt ordinata. Invenit namque in testamento Borrelli ita scriptum, quòd ad domum sanctæ Mariæ sedis Vici remaneat Toxen cum villulis & Ecclesiis, cum decimis & primitiis, & ipsas taschas, & cum omnibus terminis eorum & finibus, & cum omne quod ibidem habebat vel

habere debebat per qualescunque voces. Et in testamento patris sui ita inuenit inter alia scriptum: Et ad sanctam Mariam sedis Vico Orgellensis remaneat ad proprium alode ipsa villa de Toxen cum ipsa parrochia & cum suo fevo, quod avus suus dedit ad Domnam sanctam Mariam sedis Vici propter remedium animæ suæ, & Ermengaudus pater suus abstulit à jure sanctæ Mariæ, recognoscensque se malum egisse, reddidit ei ipsam parrochiam & ipsum fevum. His autem omnibus plener auditis & intellectis, fecit hanc consignationis atque reintegrationis atque donationis scripturam supra fatens Comes ita dicens. In Christi gloriosissimo nomine, ergo Ermengaudus Marchio Comes, filius qui fui Ermengaudi Comitum, nullius cogentis imperio nec suadentis malo ingenio, neque tutoris factione, sed mea propria sponte facio Domino Deo & sanctæ Mariæ sedis Orgellitanæ justitiam, & reddo ei integritatem ipsam Ecclesiam de Curcica cum decimis & primitiis atque oblationibus, cum finibus terminorum atque pertinentiis seu adjacentiis ejus, & cum decimis & primitiis de Castellano supra scripto, unde audientia nuper ante me acta est. Et item reddo atque dono seu confirmo Domino Deo & sanctæ Mariæ sedis Orgellitanæ Toxen cum omnibus Ecclesiis & cum omnibus villis & villulis quæ ibi sunt, cum decimis & primitiis atque oblationibus, cum omnibus censibus, servitiis, redhibitionibus fiscalibus, seu aliis quæ inde exeunt seu exire debent, cum tertis & vineis, culto & inculto, prono & plano atque excelso, atque omnibus scilicet rebus quæ inveniunt & possideri possunt infra omnes prædictarum possessionum terminos. Hæc omnia, recognoscens me habere legitimos meæ ætatis xii. annos & amplius, integerrimè reddo atque dono prædictæ domui sanctæ Mariæ sedis sitæ in vico Orgellitano ad proprium alode in manu Ermengaudi Pontificis ut faciat ipse & successores ejus exinde sicut de aliis munificentis prædictæ Ecclesiæ attributis mos est Episcopis facere. Et si ego aut aliquis homo, quod fieri minimè credo, contra hanc stabilitatis & justitiæ scripturam venerit aut venero, ad nihilum perferat, sed componat & componam Orgellitanæ sedi supra scripta omnia in triplum, & insuper hæc scriptura justitiæ firma permaneat omnique tempore. Actum est hoc die Kalendarum Novembrium, nota festivitate omnium sanctorum, anno qui supra insertus est. Ermengaudus Comes. Ermengaudus ac si indignus gratia Dei Episcopus. Ego Ermengaudus Comes, qui hanc donationis & reintegrationis ecclesiasticarum rerum scripturam fieri iussi & iudicatio tutamine roboravi & testes firmare rogavi. Signum Ricardi prolis Alimiri condam, Signum Boni filij Sancij. Signum Borrelli Raimundi. Guillaibert. Signum Arnal de Toft. Signum Guillelmi Vicecomitis. Signum Daeconis. Signum Pontij Boni filij marchij iudicis, qui hoc edidit atque examinavit, & ad fines usque legitimos Deo adjuvante perduxit. Ermengaudus gratia Dei Comes. Signum Vvitardi sacerdotis Notarij supradictæ sedis, qui hoc scripsit in Vico ejusdem atque die & anno quo supra. Hoc est pretium de hoc quod superius scriptum est, solidos duo milia ducentos,

Lib. vi.
cap. cxl.

Concil. Au-
rel. 1. cap.
17.

quod dedit Ermengaudus Pontifex in manu Ermengaudo Comite proli Ermengaudi, & ad Boni filij Marchi solidos trecentos.

CXLVI.

Droconis Episcopi Bellovacensis epistola ad VV. coepiscopum suum.

Ex sebedis
e. v. Jacobi
Sirmondi.

FRatri & coepiscopo VV. D. Belvacorum Episcopus salutem. Si res ita se habet ut vobis vester fidelis ill. narravit, illos sacrilegos non tam excommunicatis quam excommunicatos esse denuntialis. Nam si humana lingua taceat, divina tamen auctoritas post patratum flagitium mox illos anathematizat. Quod ex verbis Domini colligimus sic loquentis ad discipulos suos: *Qui vos spernit, me spernit. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Illi enim membra Christi & pupillam dominici oculi non solum tetigerunt, sed, ut audio, acriter verberaverunt. unde & proximus divino iudicio communiōe privati fuerunt. Vbi de re peritura agitur, danda sunt forsitan in quibusdam negotiis harum vocationum dilaciones. Quando autem hoc tale & tam maximum committitur sacrilegium, in quo verum Dei templum non manufactum violatur, eodem momento operator huius iniquitatis non tantum reus efficitur excommunicationis, sed etiam alicujus magni supplicij quod possit & ipsam superare gehennam. Redde igitur eos absque dilacione excommunicatis qui non timerunt extendere manus in sanctos Dei. Quod si queratur quomodo puniri vel corripi debeant, expedit eis ut mola asinaria gravati demergantur in profundum maris, qui famulis Christi scandalum inferentes verberibus eos & contumeliis afflixerunt. Leges quoque mundanae in Capitularibus precipiunt huiusmodi aut capitali sententia puniri, aut exilio deportari, aut manus incontinenter extensas praecidi, aut depositis militaribus armis in monasterio sub perpetua retrudi penitentia. At vobis pro tempore & seculari consuetudine mitius erit agendum, videlicet ut prius vobis emendetur excommunicatio; deinde capitalia, si ablata sint, cum lege triplici reddantur. ictus quoque singuli & punctiones secundum legem tripliciter emendentur. Postmodum exigit ab eis triginta libras quae solent dari pro infractioe atrij Ecclesiae. Multo enim pretiosior est Dei minister quam atrium templi vel parietes. Praeterea congrua injungatur eis penitentia aut septem aut quinque annorum, ut & isti corrigantur & ceteri metum habeant. Hoc est excerptum de sexto libro Capitularium capitulo xcviij. *Si quis sacerdotem vel Levitam aut monachum debilitaverit, juxta statuta priorum capitularum quae legi Salice sunt addita componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos, nobis persolvat. & arma relinquat, atque in monasterio diebus vite sua sub ardua penitentia Deo serviat, nunquam postmodum seculo vel secularibus militaturus, neque uxorem copulaturus.*

Tempore Ludovici Regis patris Lotharj fertur quiddam actum. Cum quidam ira permotus quendam sacerdotem gravissimam affectum injuriis

& ad extremum plagis non timeret lacerare plurimis, uterque coram regia censura deductus est. Qui diligenter causam examinans, Christi ministris ut doceret omnem exhibendam reverentiam, omnes circumstantes sibi sic allocutus est. *Orms, inquit, nostrae religionis cultus per sacerdotum officia percelebratur; ideoque eis omnimodis cultus reverentiae divinae exhibetur, non eorum aliquando hoc exigente vitae merito, sed ut in eis videatur a nobis obtemperari Christo. Unde hunc qui sic intemperanter efferatus in Dei sacerdotem est deductum censeo ad arboris stipitem stringi, omni vestimentorum adempto tutamine. Cum itaque juxta Regis sententiam comprehensus, nudatus ad arborem locis fuisset constrictus, tanta ibidem refertur repente advenisse permoesta multitudo muscarum ut antequam . . . . . Rex fecisset regrediens militarium, omne corpus ejus comestum referretur.*

CXLVII.

Libellus dotis Micæ filiae Joannis.

IN Dei nomine. Scriptum morgincap qualiter ^{An. 1044.} ego Johannes filius quondam Domini dono- ^{Ex charta-} ^{lario mona-} ^{sterij Ca-} ^{launensis.} trado, atque confirmo tibi Micæ filiae quondam Johannis dilectae conjugis meae quartam portionem de omnibus rebus proprietatis meae quas modo habeo vel inantea Deo juvante conquirere poterō sive infra territorium Pinnense in loco qui nominatur Salajano aut infra istam marchiam Firmanam aut infra totum regnum Longobardorum, ubicunque habiturus vel possessurus fuero, quartam portionem de casis, terris, vineis, campis, pratis, pascuis, silvis, falcetis, canetis, olivetis, ficariis, pomis, arboribus fructiferis & infructiferis, cum rivis, ripis & aquis, aquarumque decursibus, & usui aquarum, de rebus censuatis & manualibus, de montibus & planis, de castellis & civitatibus, de Ecclesiis & ornamentis & pertinentiis suis, de locis molendinis, de ferreis & ancillis, de auro & argento, de caballis & jumentis, de bubus & vaccis & minutis animalibus, de ferro & rame, de pannis laneis & lineis & ferreis, & de omnibus mobilibus & immobilibus rebus, ut alia die post noctem nuptialem, qui est dies votorum nostrorum, ante parentes & amicos nostros ostendam hoc scriptum testibus roboratum & dicam: Ecce quod conjugis meae in morgincap dedi. & sic ab hodierno die firmum & stabile tibi Micæ vel tuis heredibus permaneat. Quod verò scripsi ego Aczo Notarius & iudex ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi anno **MXLIIII.** mense Octobri, Indictione **VIII.** Actum in Pinne feliciter. Bernardus, Johannes, Ardoinus, testes.

